

Verscheidenheid in digitale eenheid

Europa dag 2015 The Digital Revolution

Pakhuis de Zwijger, 18 september 2015

Een divers en hoogwaardig cultureel aanbod dat toegankelijk is voor een zo breed mogelijk publiek, wie kan daar iets op tegen hebben? Waarschijnlijk niemand, tot je het gaat hebben over de condities waarbinnen het aanbod gemaakt kan worden en de voorwaarden waarop mensen toegang krijgen. Dan krijg je discussies over nieuwe praktijken en oude regels en hoe die elkaar soms erg in de weg zitten.

De Europadag 2015 van Creative Europe Desk NL | DutchCulture staat in het teken van de impact van de digitale revolutie op de culturele en audiovisuele sector. Die impact is groot. Het auteursrecht wordt op de proef gesteld, veel digitale content is -niet altijd even legaal- voor weinig beschikbaar, sommige culturele content krijgt niet het publiek dat het verdient en oude verdienmodellen staan onder druk terwijl met nieuwe nog volop wordt geëxperimenteerd. Tijdens de Europadag moeten presentaties en een paneldiscussie duidelijkheid scheppen over de kansen en bedreigingen voor makers, distributeurs, financiers en het publiek. En hoe staat het inmiddels met de ontwikkeling van een Europese digitale interne markt?

Naar een Europese digitale interne markt

Om met dat laatste te beginnen. De Europese Commissie heeft de vorming van een Europese digitale interne markt of Digital Single Market hoog op de agenda geplaatst. Voor het einde van 2015 zal er een voorstel voor een richtlijn liggen die onder meer het auteursrecht in Europa moet moderniseren. De huidige richtlijn stamt uit 2001, een tijd waarin YouTube en facebook nog gelanceerd moesten worden. Gianpaolo Scacco, beleidsmedewerker bij de Europese Commissie, benadrukt dat cultuur een katalysator is voor veel innovatie waar de Europese economie zo'n behoefte heeft. Daarnaast hecht de Commissie veel waarde aan culturele diversiteit. "Cultuur gedijt alleen als de condities kloppen en de digitale omgeving is daar één van."

Een herziening van het auteursrecht is slechts één van de voorstellen, hoe de voorstellen uitpakken voor de diversiteit en de toegankelijkheid van het aanbod blijft een grote zorg. De plannen voor de Digital Single Market zijn nog volop in ontwikkeling en Scacco roept de cultuursector op vooral mee te doen aan de openbare consultaties die nog komen. Zal een Digital Single Market verschil maken? "De Europese Commissie wil belemmeringen wegnemen en iedere actie oogt logisch – op papier. Maar het gaat niet over toegang, maar over *engagement*", meent Michael Gubbins, voormalig journalist en tegenwoordig consultant op het gebied van film en digitale media.

Diversiteit en uitwisseling

Europa is gecompliceerd en de termen 'diversiteit' en 'toegankelijkheid' zijn ook verre van eenduidig. Gubbins vraagt zich af over welke diversiteit we het eigenlijk hebben. We brengen veel in stelling om te voorkomen dat we in Europa straks alleen nog Amerikaanse films kunnen zien, maar dat hooguit één van de vijf producties door een vrouw wordt gemaakt vinden we kennelijk minder een probleem. Ook 'toegankelijkheid' is een problematische term. Veel cultuur is 'niche culture', waar je steeds minder vanzelfsprekend tegenaan loopt als je niet toevallig al in de hoek zit waar het gemaakt wordt. De uitwisseling tussen de niches is minimaal. Het grootste probleem is niet dat mensen geen toegang hebben tot cultuur, maar dat ze geen toegang willen. Het komt er op aan mensen te verleiden tot een kennismaking met iets wat ze nog niet kennen, omdat het zich buiten hun eigen blikveld bevindt.

Vindbaarheid

Dat verleiden lijkt echter eerder een opgave voor makers van cultuurbeleid dan voor Europese marktmeesters. En waar begin je dan? Buiten het eigen blikveld is er veel, heel veel. Digitale kanalen versterken vooral de zichtbaarheid van datgene wat al gezien werd. De nieuwsgierigheid slaat dood en toevallige ontmoetingen zijn schaars. Of het nou het gaat om oplages, hits, kijkcijfers, bezoekersaantallen, views of gebruikers, wie in de keten creatie, distributie en presentatie een flink gewicht in de schaal kan leggen, heeft een voorsprong op het kleinschalige en fijnmazige en die voorsprong lijkt alleen maar groter te worden. Dat is overigens geen exclusief probleem in het digitale domein, ook in de 'echte wereld' doet het zich voor, zoals ontwikkelingen in bijvoorbeeld de museum- en theatersector laten zien.

Veel obstakels

'Curated platforms', waar smaakmakers de weg wijzen in het overstelpende aanbod, zouden nuttig kunnen zijn om alles wat werkelijk van waarde is ook binnen het bereik te brengen van een publiek. Maar zomaar mooie dingen bij elkaar brengen en delen is niet eenvoudig wanneer je het netjes, volgens de huidige regels van Europa en de afzonderlijke lidstaten wil doen. Dat blijkt onder meer uit voorbeelden van Walk this Way, dat via VOD platforms nieuwe vormen van film distributie probeert op te zetten, en de digitale erfgoedcollectie Europeana Space.

Waar Walk this Way kampt met een versnipperde markt en uiteenlopende nationale regelgeving, heeft het audiovisuele archief van Europeana Space vooral veel te stellen met rechthebbenden – makers of hun erfgenamen- waarmee bij iedere nieuwe vorm van openbaarmaking weer opnieuw afspraken gemaakt moeten worden. Bescherming staat innovatie in de weg en maakt het lastiger om erfgoed te laten leven voor volgende generaties. Er zijn regels, maar die dateren uit analoge tijden en de toepassing in een digitale omgeving is vaak een interpretatievraagstuk op zich, waar juristen, onder wie Europadagspreker Lucie Guibault van het Instituut voor Informatierecht van de Universiteit van Amsterdam, een dagtaak aan hebben.

Een keten met uiteenlopende belangen

In het afsluitende panel komen de uiteenlopende belangen van makers, gebruikers en distributeurs in volle glorie over het voetlicht. Vooral de houdbaarheid van de huidige financieringsmodellen staat ter discussie. Hoe ziet een duurzaam model waarin gebruikers overal op legale wijze en tegen een redelijke vergoeding toegang hebben tot content en makers delen in de opbrengst van hun eigen content eruit?

Rechthebbenden lopen op dit moment vaak vergoedingen mis, volgens Robbert Baruch van Buma/Stemra. Het business model van User Generated Content Sites doet geen recht aan de belangen van de oorspronkelijke makers. Ook scenarioschrijver Robert Alberdingk Thijm benadrukt het belang van een juiste vergoeding. Via Stichting LIRA zet hij zich al jaren in voor een eerlijk collectief vergoedingssysteem voor makers, dat beter is toegesneden op digitale praktijk. Filmproducent San Fu Maltha wijst erop dat de opbrengsten uit de rechten in bijvoorbeeld kleine filmlanden hard nodig zijn om producties te financieren. 'Een interne Europese markt is een virtueel idee, een distributeur wil zijn eigen afzetgebied bepalen en niet opgelegd krijgen vanuit de Europese Commissie.' Hij betwijfelt ook of digitalisering wel bijdraagt aan een grotere diversiteit van het filmaanbod: 'je ziet vooral dezelfde films op meer schermen.'

Wat Paul Keller, zakelijk directeur en adviseur auteursrecht bij Kennisland, betreft is nieuwe regelgeving hard nodig: "Als we geoblocking nodig hebben om rechten te handhaven, dan is er misschien iets mis met die rechten". Nieuwe regelgeving, als onderdeel van de ontwikkeling van de Europese Digitale interne markt, zou alleen niet afgestemd moeten worden op de huidige situatie en businessmodellen, want "die gaan doorgaans een stuk minder lang mee dan de wetgeving zelf."

Creative Europe Desk NL | DutchCulture

Europdag 2015 The Digital Revolution. Pakhuis de Zwijger, 18 september 2015

Met bijdragen van: Gianpaolo Scacco (Europese Commissie, DG Education and Culture), Micheal Gubbins (sompomedia, UK), Lucie Guibault (Instituut voor Informatierecht / Universiteit van Amsterdam), Alexia Krief (VoD platform Walk this Way, FR), Maarten Brinkerink (Europeana Space / Nederlands Instituut voor Beeld & Geluid), Robbert Baruch (Buma/Stemra), Paul Keller (Kennisland / Creative Commons Nederland), Robert Alberdingk Thijm (scenarioschrijver, Stichting Lira / Stichting Rechtshulp Auteurs), San Fu Maltha (Fu Works / Stichting de Thuis kopie / Association of International Collective Management of Audiovisual Works) en PiPS:lab, makers van theatervoorstellingen en multimediale interactieve installaties. Moderator Natasja van den Berg. Verslag Yvette Gieles (DutchCulture)